

# **QUINA HUMANITAT?**

## **LA FIGURA HUMANA DESPRÉS DE LA GUERRA (1940-1966)**

La Segona Guerra Mundial va ser un conflicte mortífer i apocalíptic que va capgirar la història contemporània. Pertany al nostre passat recent, però sembla projectar-se encara sobre el nostre present. Després d'una guerra global, l'holocaust i la bomba atòmica, la humanitat va entrar en crisi. En alguns casos, com el de l'Estat espanyol, el patiment i l'opressió s'enquistaren. De manera general, l'horror viscut o imaginat, de manera individual o col·lectiva, es va manifestar traumàticament. En paral·lel a l'auge de la filosofia existencialista, l'art va expressar aquestes inquietuds, projectades especialment sobre la condició humana, més enllà dels particularismes i dels diferents corrents i estils d'avantguarda. La figuració (sovint als llindars de l'abstracció) assumeix el repte de representar la figura, de donar imatge de la humanitat ferida, angoixada, destruïda o reinventada i germinal. Més enllà dels retorns de la història, les preguntes i el desassossec moral i existencial que van recollir els artistes semblen vigents, de nou, avui.



# EL DESASTRE

L'espant i el dolor davant els actes d'infamant destrucció i violència devastadora de la Segona Guerra Mundial van portar a moltes persones al mutisme. Alguns artistes, però, en van donar testimoni, de vegades directe i viscut (Zoran Mušič), d'altres a partir de la intuïció i la transmissió (Lasar Segall). La perversió moral i la destrucció dels cossos als camps de concentració es podien intuir, explicar i fixar, però sovint des d'una intimitat quasi secreta, amb un espant que desbordava la capacitat de ser mirat de cara.

# EL LLOC DE LA VÍCTIMA

Certs artistes s'aproximaren a la figura de la víctima des d'una voluntat antimonumental. Atorguen el protagonisme a l'individu civil i anònim que pateix l'agressió i es troba en situació de desempament. El cos torturat i la persona aniquilada s'oposen a la retòrica de l'heroi i de la força. Com les *Dones rapades* d'Anton Prinner, serenitat i dolor conflueixen i, en ser recordades, sublimen la humiliació i reivindiquen la seva dignitat.



## **EL MONSTRE I EL SANT**

L'horror davant la seva crueltat porta a generar inquietants imatges (és a dir, icones) de la humanitat monstruosa, grotesca i espantosa, que volien assenyalar-ne la perversió nauseabunda. En contrast, dins el marc de la desesperada crisi humanista de postguerra es va produir l'emergència d'una religiositat tràgica i aliena a la pompa tradicional. La figura martiro-lògica de Crist es reprèn en el marc d'un expressionisme sever i tràgic que adquireix certa dimensió atemporal.

## **DE LA DISSOLUCIÓ AL RESSORGIMENT**

La condició humana, la idea i la imatge de la humanitat plena, serena i equilibrada semblava tocada de mort. La dissolució del cos, la seva pràctica desaparició eren símptoma d'una humanitat ferida fins a la dissolució. Però pràcticament al mateix temps, ja sigui en el context de la victòria contra el feixisme, ja sigui per aposta moral i filosòfica, la figura ressorgeix i s'alça, sovint fràgil i lacerada, per constituir-se de nou com una possibilitat precària que camina vers un futur incert però possible.



## **L'EXILI INTERIOR**

No obstant el progressiu optimisme que s'instal·la en les societats que es van sentir vencedores i el creixement econòmic als estats de l'òrbita occidental, certs països i col·lectius es van trobar en una situació perllongada de precarietat, d'opressió. L'exili i la supervivència portaren a sentiments de melancòlica alteritat, d'identitats escindides. Un sentiment profund de soledat marca els temps i les revoltes dels existencialistes. Els perdedors de la Guerra Civil espanyola hagueren de fer front al desarrelament i la tristor, a un temps aturat i viciat que afecta especialment les classes populars i les dones.

## **DE LA NOSTÀLGIA PRIMITIVA A L'ESPERANÇA**

El restabliment d'una humanitat orientada a la felicitat, a l'harmonia i la justícia no va ser abandonat, però no es podia fer des dels estereotips del progrés. Els artistes de l'avantguarda radical com Miró, però també des d'altres marginalitats, van plantejar la possibilitat d'un optimisme poètic a partir d'un primitivisme vigorós i arcàdic. Ens trobem davant l'evocació d'una nova innocència. Dins la reconstrucció d'un optimisme que parteix no de la política sinó de l'instint de supervivència, la maternitat pot aparèixer com a metàfora vitalista.



## **ELS NOUS DEBATS**

Als anys seixanta va desapareixent l'entotsolament existencialista de caràcter filosòfic i es consoliden nous debats més concrets, que privilegien el col·lectiu: el feminisme, la defensa dels drets civils, la possibilitat de la revolució, la descolonització i la resistència a les involucions dictatorials. En el context de l'hedonisme consumista i dels conflictes dels anys seixanta, sorgeixen nous debats humanistes, de vocació política i comunitària.